

Hallintotieteiden valintakoe 2020, Tampereen yliopisto ja Vaasan yliopisto

Valintakoeohjeet

Valintakokeen ensimmäinen, valintakoeteokseen perustuva, osa, 27.5.2020

YLEISTÄ

Valintakoe kestää 45 minuuttia kokeen aloittamishetkestä lukien. Lisäksi näiden ohjeiden lukemiseen on aikaa enintään 5 minuuttia.

Koe tulee tehdä itsenäisesti. Valintakokeen tekemiseen ei saa osallistua kukaan muu henkilö kuin hakija. Vilpinteko johtaa koko kokeen hylkäämiseen.

PISTEYTYS

Kokeessa on 5 tehtävää, jotka koostuvat yhteensä 60 oikein/väärin -väittämästä. Tehtävät koskevat tehtävänannossa määriteltyjä valintakoeteoksen artikkeleita.

Kokeessa voi saada enintään 30 pistettä. Oikein/väärin -väittämien oikeasta vastauksesta annetaan +0,5 pistettä, väärästä vastauksesta -0,5 pistettä ja tyhjästä/vastaamatta jättämisestä 0 pistettä. Vastaamatta jättämistä ei ole rajoitettu.

Valitse kunkin kysymyksen osalta se vastausvaihtoehto, jonka katsot olevan vastausohjeen mukainen oikea vastaus. Kysymykseen voi valita vain yhden vastausvaihtoehdon.

TOINEN OSIO

Aineistokokeeseen kutsutaan 200 tässä koeosiossa parhaiten suoriutunutta hakijaa. Kaikille hakijoille ilmoitetaan 3.6. klo 12 mennessä.

Tehtävä 1. Väittämät 1-12 perustuvat artikkeleihin ”Millaisen hallinto- ja johtamisajattelun tulevat julkisjohtajat perivät aikaisemmilta sukupolvilta?” (Esa Hyyryläinen, Kirsi Lehto ja Elias Pekkola) ja ”Kompleksisuuden johtaminen” (Juha Lindell, Seija Ollila ja Pirkko Vartiainen).

1. Suomalaisen hallinnon kehitys on ollut muutosta oikeusvaltiosta hyvinvointivaltioon ja edelleen kustannustehokkuuden aikakaudesta kohti verkostojen ja osallisuuden johtamista.
2. Kompleksisuuden johtaminen on parhaiden mahdollisten ratkaisujen etsimistä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.
3. Selitettävien asioiden ja ilmiöiden pelkistäminen kuuluu kompleksisuustieteissä metaforisen koulukunnan perinteisiin jäsentää asioita.
4. NPG:n perimmäisenä tavoitteena on lisääntynyt demokratia.
5. Kompleksisuusajattelussa alati muuttuvan toimintaympäristön kontrollointi korostuu ja johtajien tulisi tukeutua hierarkiaan, rutiineihin ja pirullisten ongelmien ratkaisuun.
6. Byrokraattiseen hierarkiaan perustuvat järjestelmät ovat mahdollistaneet organisaatioiden kasvattamisen niin, että ne ovat säilyneet johdettavissa.
7. Kompleksisuusajattelu on ominaista suomalaisen yhteiskunnan arvostamalle johtamismallille, jossa päätöksiä tekevät pieni joukko korkean tason asiantuntijoita tai päätöksentekijöitä.

8. Suomessa nojataan vahvasti pohjoismaiseen hyvinvointivaltion malliin ja sen vuoksi esimerkiksi kansalaisille suunnatut palvelut tuotetaan täysin julkisten organisaatioiden toimesta.
9. NPG:n hallintamekanismeja ovat markkinat ja sopimukset.
10. Pirullisten ongelmien ratkaisutilanteiden epävarmuus johtuu siitä, että ratkaisujen kaikkia vaikutuksia on mahdotonta selvittää tai arvioida etukäteen.
11. Kompleksisuusajattelun eri koulukunnat suhtautuvat ongelmien ratkaisuun eri tavoin.
12. Valtaosa julkisen hallinnon palveluksessa olevista henkilöistä työskentelee yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tuottamisen, veronkannon ja oikeusvarmuuteen liittyvissä tehtävissä.

Tehtävä 2. Väittämät 13-24 perustuvat artikkeleihin ”Julkisen hallintotoiminnan oikeudelliset erityispiirteet” (Ilpo Luoto, Niina Mäntylä, Laura Perttola & Kristian Siikavirta) ja ”Suomalaisen ihmisoikeusarkkitehtuurin ja ihmisoikeuskulttuurin nykytila ja tulevaisuus” (Jukka Viljanen & Heta Heiskanen).

13. Yleisinä oikeusvalvojina valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies valvovat laillisuusperiaatteen noudattamista.
14. Toimiva oikeudellisten sääntöjen ja niiden toimeenpanosta vastaavan hallinnon muodostama kokonaisuus on usein vahvempi taloudellisesti menestyneissä valtioissa.
15. Julkisoikeus on oikeusvaltion kannalta keskeinen oikeuden ala, koska se muun muassa asettaa säädöksiä julkisen vallan käytöstä.
16. Kuntien tehtävät perustustuvat yksinomaan eri hallinnonalojen lainsäädäntöön, joka asettaa kunnille hoidettavaksi tehtäviä, jotka kunnan on hoidettava.
17. Hallintokantelu, erilaiset itseoikaisut, sekä hallintovalitus ja kunnallisvalitus ovat varsinaisia muutoksenhakukeinoja julkishallinnossa.
18. Ihmisoikeudet edellyttävät Suomelta valtiona oikeuksiin puuttumattomuutta, oikeuksien turvaamista, sekä oikeuksien edistämistä.
19. Suomen eduskunnassa on parlamentaarista valvontaa harjoittava elin, joka valvoo sitä, onko voimassa oleva lainsäädäntö sopusoinnussa ihmisoikeuksien kanssa.
20. Kun poliisi käyttää julkista valtaa, yksilön oikeusturva perustuu keskeisesti siihen, että poliisi on toiminnastaan virkavastuussa.
21. Euroopan unionin tuomioistuin on merkittävin Euroopan ihmisoikeussopimuksen valvontaa suorittava kansainvälinen elin, joka käsittelee sopimusrikkomuksia.
22. Aluehallintovirastot yleisinä laillisuusvalvojina seuraavat, valvovat ja arvioivat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.
23. Suomi on ihmisoikeuksien noudattamisen mallivaltio, jonka voidaan kiistatta ja ilman puutteita katsoa kunnioittavan kaikkien ihmisryhmien oikeuksia yleisesti ja johdonmukaisesti.
24. Merkittävää julkista valtaa sisältävän tehtävän yksityistäminen edellyttää muuan muassa eduskunnan lailla antamaa suostumusta.

Tehtävä 3. Väittämät 25-36 perustuvat artikkeliin "Talouden hallinta ja johtaminen julkisessa toiminnassa" (Jarmo Vakkuri, Lasse Oulasvirta, Jan-Erik Johanson, Pentti Meklin, Lotta-Maria Sinervo, Tuija Rajala & Jaakko Rönkkö)

25. Valtiovarainvaliokunta käsittelee valtion tilinpäätöskertomuksen, jonka antaa valtioneuvosto.
26. Osa reaali prosessiin hankittavista tuotannon tekijöistä on luonteeltaan laajuudesta riippuvaisia.
27. Valtio uudelleen jakaa maksukykyä silloin, kun palvelujärjestelmiä rahoitetaan maksuvaroin ja käyttäjistä useat maksavat vain murto-osan saamansa palvelun kustannuksista.
28. Lainanoton osuus kuntien kokonaismenoista on varsin pieni.
29. Tuottavuudessa keskitytään kustannukset per suoritteet väliseen suhteeseen.
30. Kuntien menoista noin puolet koostuu terveydenhuollon menoista.
31. Euroopan keskuspankki valitsee valtuutetut Suomen pankin johtoon.
32. Valtioyhteisön kokonaisuuteen kuuluu muun muassa yleisradiotoiminnan Valtion televisio- ja radorahasto sekä Oy Yleisradio Ab.
33. Ohjaamalla investointipäätöksiä suoritetaan distribuutiotehtävää.
34. Vastiketta verorahalle saadaan maksimoimalla hyvinvointi käytettävissä olevilla resursseilla.
35. Tarkastusvirasto tarkastaa, että finanssipolitiikkaa hoidetaan kestäväällä tavalla.
36. Talousperiaatteet, poliittis-hallinnollinen konteksti ja informaationäkökulma muodostavat julkisen talousjohtamisen kokonaisuuden.

Tehtävä 4. Väittämät 37-48 perustuvat artikkeliin "Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua" (Jouni Häkli, Yrjö Haila, Tanja Helle, Ari Jokinen, Pekka Jokinen, Markus Laine, Helena Leino & Nina Tynkkynen).

37. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen piirissä tutkimuksen ongelmalähtöisyydellä tarkoitetaan konkreettisten ilmiöiden tarkastelua irrallaan yhteiskunnallisista yhteyksistään.
38. Uusi julkisjohtaminen on kaventanut julkisen vallankäytön ja yksityisen sektorin yhteistyön muotoja.
39. Kilpailuvaltio tukee taloudelleen tärkeiden vientisektoreiden ja kaupunkien tai alueiden kilpailukykyä, tavoitteenaan huolehtia niiden innovaatiokyvyydestä.
40. Kansainvälisen ympäristöpolitiikan ensimmäinen merkittävä tapahtuma oli YK:n ilmastokonferenssi, joka pidettiin Pariisissa vuonna 1972.
41. Hallinta voi olla alueellista mm. institutionaalisen edustuksen merkityksessä.
42. Ympäristön politisoitumisen perustalta on kehittynyt ympäristöhuoli, jota voidaan luonnehtia uudenaikaiseksi ideologiseksi asenteeksi.
43. Ekosysteemipalveluilla viitataan älykkään kaupungin (smart city) tuottamiin hyötyihin kaupunkilaisille.

44. Ympäristöpolitiikka koskettaa laajasti niin kaupunkiorganisaatiota, yrityksiä ja järjestöjä kuin tavallisia kaupunkilaisiakin.
45. Tampereen kaupunki on asettanut tavoitteen olla hiilineutraali vuoteen 2040 mennessä.
46. Paikallisen, kansallisen ja globaalin toiminnan vuorovaikutuksen tutkimus horjuttaa perinteistä ”kerroskakkumaista” kuvaa alueellisista mittakaavoista.
47. Alueellistumisella viitataan verkostoitumiseen, jossa alueen eri toimijat tekevät yhteistyötä.
48. Ympäristöongelmat johtuvat luonnonilmiöistä, joten ne eivät ole sosiaalisesti rakentuneita.

Tehtävä 5. Väittämät 49-60 perustuvat artikkeleihin ”Aluekehittämisajattelun muutos ja peruskäsitteet” (Markku Sotarauta) ja ”Paikkaperustaisen aluekehittämisen neljä kulmakiveä” (Ilkka Luoto ja Seija Virkkala).

49. Aluekehittämiseen liittyvää tavoitteiden asettamisen suoraviivaisuutta kuvaa hyvin siihen liittyvä moniulotteisuus ja moniarvoinen keskustelu tulevan kehityksen tavoitetilasta.
50. Yritysten, yrittäjien etujärjestöjen sekä työmarkkina- ja kansalaisjärjestöjen mukanaolo ohjelmaperusteisessa aluekehittämisessä on osa kehittämisohjelmien laadinnassa toteutettavaa kumppanuusperiaatetta.
51. Paikkaperustaisen lähestymistavan tavoitteeksi esitetään eri sektoreiden samanaikaista ja toisiaan vahvistavaa kehitystä alueella.
52. Mosaiikkimaisessa alueellista kehittämistä koskevassa ajattelussa painotetaan muun muassa jokaisen paikan ainutkertaisuutta sekä tästä johtuvia riippuvuus- ja valtasuhteita.
53. Aluetutkimuksen ja -kehittämisen piirissä sovellettuna ekosysteemin käsite hyväksyy eri alojen kehityksen systeemisen luonteen pyrkien samalla ymmärtämään niiden orgaanista luonnetta.
54. Maakuntien liittojen perustaminen painotti kuntien asemaa paikkaperustaisen yhteiskunnan keskeisenä tukirakenteena.
55. Paikkaperustaisuuden paradoksiksi kutsutaan politiikkaa, joka tekee alueen identiteetistä sisäisesti yhtenäisen ja jolla identiteetti rajataan erilliseksi muusta maailmasta.
56. Aluepoliittisen suunnittelun ajanjaksolle (1975-1988) tyypillistä oli alueiden omien erityispiirteiden jättäminen huomiotta työpaikkojen luomisen noustessa aluekehittämisen tärkeimmäksi tehtäväksi.
57. Paikkaperustaisen kehittämisen mukaan älykkään erikoistumisen strategia tulisi räätälöidä paikalliseen kontekstiin käytettävissä olevien tietojen ja tietoperustan avulla.
58. Aluepolitiikka ymmärretään aluekehittämistä laajemmaksi ilmiöksi, koska sen keskeisenä elementtinä on alueellisten erojen tasaaminen.
59. Suomessa klusteriajattelu korvasi kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämistoiminnan viitekehystenä 1990-luvulla.
60. Paikkaperustaisen aluekehittämisen mallin avulla pyritään tunnistamaan esimerkiksi joustavan ajattelun ja joukkoistamisen työkaluja.

Hallintotieteiden valintakoe 2020, Tampereen yliopisto ja Vaasan yliopisto

Valintakokeen ensimmäinen, valintakoeteokseen perustuva, osa, 27.5.2020

Oikeat vastaukset väittämiin:

1. oikein
2. oikein
3. väärin
4. oikein
5. väärin
6. oikein
7. väärin
8. väärin
9. väärin
10. oikein
11. oikein
12. väärin
13. oikein
14. oikein
15. oikein
16. väärin
17. väärin
18. oikein
19. väärin
20. oikein
21. väärin
22. väärin
23. väärin
24. väärin
25. väärin
26. oikein
27. oikein
28. väärin
29. väärin
30. väärin
31. väärin
32. väärin
33. väärin
34. oikein
35. oikein
36. oikein
37. väärin
38. väärin
39. oikein
40. väärin

41. oikein
42. oikein
43. väärin
44. oikein
45. väärin
46. oikein
47. oikein
48. väärin
49. väärin
50. oikein
51. oikein
52. väärin
53. oikein
54. oikein
55. väärin
56. väärin
57. oikein
58. väärin
59. väärin
60. oikein

Kirjoita vastaukset tehtäviin erilliseen vastauslomakkeeseen ottaen huomioon tehtävän yhteydessä ilmoitettu maksimisanamäärä. Tämän sanamäärän ylittävää tekstiä ei huomioida arvostelussa.

Tehtävät 1 ja 2 perustuvat valintakoeteoksen artikkeleihin ”Julkisen hallintotoiminnan oikeudelliset erityispiirteet” (Luoto, Mäntylä, Perttola & Siikavirta) ja ” Suomalaisen ihmisoikeusarkkitehtuurin ja ihmisoikeuskulttuurin nykytila ja tulevaisuus” (Heiskanen & Viljanen) ja/tai valintakokeessa jaettavaan aineistoon A.

Tehtävä 1. (max. 5 p.)

- a) Anna valintakokeessa jaettavan aineiston A perusteella yksi esimerkki, jossa on kysymys lainkäytöstä. (2p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- b) Anna valintakokeessa jaettavan aineiston A perusteella yksi esimerkki siitä miten perustuslain 20 § Vastuu ympäristöstä on malliesimerkki perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien välisen verkottumisen ja vuoropuhelun aikakaudesta. (2 p.) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- c) Perustuslain 20 §:n 2 momentissa annetaan kaksiosainen valtiosääntöinen toimeksianto julkiselle vallalle. Mitä tahoja julkinen valta tässä ensisijaisesti tarkoittaa? (1p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*

Tehtävä 2. (max. 7 p)

- a) Valintakokeessa jaettavassa aineistossa A mainitaan erilaisia valvontaelimiä/toimijoita, jotka voivat ilmastoasioissa mahdollisesti nyt tai tulevaisuudessa valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Esittele vastauksessasi kokeessa jaettavan aineiston A perusteella kolme tällaista tahoja. (3 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- b) Mitä haasteita ja/tai positiivisia erityispiirteitä voi tulla esille kansalaisten turvautuessa näihin valvontaa harjoittaviin toimijoihin ilmastoasioissa? Kuvaa neljä tällaista seikkaa kokeessa jaettavan aineiston A ja Heiskanen & Viljasen artikkelin pohjalta. (4 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*

Tehtävä 3 perustuu valintakoeteoksen artikkeliin ”Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua” (Häkli, Haila, Helle, Jokinen, Jokinen, Laine, Leino & Tynkkynen) ja/tai valintakokeessa jaettavaan aineistoon B.

Tehtävä 3. (max. 12 p.)

Valintakoeteoksen artikkelissa ”Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua” esitellään ympäristöpolitiikan ja aluetieteen alaa määrittäviä politisoitumisen ja hallinnan näkökulmia.

- a) Mitä artikkelissa käsitellyillä ympäristökysymysten a) politisoitumisella (0,5 p) ja b) määrittelykamppailulla (0,5 p) tarkoitetaan? *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- b) Määrittele aineistossa B esiintyvä politisoitumisen kohteena oleva ympäristökysymys. (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- c) Nimeä vähintään viisi (5) aineistossa esiintyvään ympäristökysymykseen ja sen ratkaisuun liittyvää haastetta aineiston perusteella. (5 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*
- d) Nimeä aineistossa esiintyvän ympäristökysymyksen hallinnan kannalta vähintään viisi (5) keskeistä toimijaa. Perustele lyhyesti aineistoon tukeutuen, miksi nämä toimijat ovat keskeisiä. (5 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*

Tehtävä 4 perustuu valintakoeteoksen eri artikkeleihin ja/tai valintakokeessa jaettavaan aineistoon C.

Tehtävä 4. (max. 9 p.)

- a) Mitä termillä 'governance' tarkoitetaan? Kuva, millaiseen toimintaan se viittaa ja ketkä siinä ovat valintakoeteoksen artikkeleiden mukaan keskeisiä toimijoita? Tiivistä vastauksesi artikkeleiden pohjalta. Yhdistele eri artikkeleiden tarjoamia sisältöjä, mutta älä kopioi vastaustasi suoraan artikkeleista. (3 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*
- b) Miten governance-lähestymistapaa toteutetaan lin kunnan ilmastotyössä? Sovella vastauksessasi kohdassa a. kuvaamaasi governance-toimintaa ja toimijoita. Millaisesta toiminnasta siten on kyse ja ketkä siihen osallistuvat? (2 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*
- c) Miten New Public Governance -hallintoajattelu määrittää 1) julkisjohtajan roolin ja osaamisvaatimukset (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*, entä 2) kansalaisen roolin (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- d) Sovella NPG-roolikuvauksia aineiston C esimerkkeihin. Vastaa sen pohjalta: Millainen on lin kunnan NPG-hallintoajattelun mukaisesti toimiva kuntalainen. (2 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*

Tehtävä 5 perustuu valintakoeteoksen artikkeliin Vakkuri ym. Talouden hallinta ja johtaminen julkisessa toiminnassa sekä valintakokeessa jaettavaan aineistoon c.

Tehtävä 5. (max. 3 p.)

- a) Julkisen talousjohtamisen sisältöjä voidaan lähestyä kolmesta näkökulmasta. Sovella näitä Vakkurin ym. artikkelissa mainittuja julkisen talousjohtamisen keskeisiä sisältöjä aineistoon C. Mainitse sen pohjalta vähintään kolme esimerkkiä aineistosta (3 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*

TAMPEREEN YLIOPISTO JA VAASAN YLIOPISTO

Hallintotieteiden valintakoe 2020

Mallivastaukset, kokeen toinen osa 2.6.2020

Tehtävä 1

- a) Valintakoeteoksessa määritellään, että lainkäyttö tarkoittaa tuomiovaltaa ja että lainkäyttö on toimintaa, jossa oikeusturvan antamisen tarkoituksessa vahvistetaan, miten oikeussääntöä on yksittäistapauksessa sovellettava. Samalla sivulla (21) todetaan myös, että lainkäyttövaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.
Aineistossa A tähän soveltuva esimerkki on hollantilaisen tuomioistuimen päätös, jonka sisältönä on, että hallituksen on leikattava Hollannin ilmastoa lämmittäviä päästöjä nopeammin kuin se on suunnitellut.
- b) Valintakoeteoksessa (s.35) todetaan, että perustuslain 20 § Vastuu ympäristöstä on malliesimerkki perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien välisen verkottumisen ja vuoropuhelun aikakaudesta. Valintakoeteoksessa tämä liittyy mainintaan, että oikeuden sisällön liittäminen kansainvälisiin velvoitteisiin sekä kansainvälisten sopimusten tulkintaan ja sieltä nousevaan inspiraatioon on ollut ratkaisevaa perusoikeuksien kehityksen kannalta.
Aineistossa A todetaan, että perustuslain esitöiden mukaan ympäristövastuusäännöksen taustalla ja perustana on kansainvälinen kehitys. Samassa yhteydessä mainitaan kestävä kehitys ja tulevien sukupolvien tarpeet, joita korostetaan useissa kansainvälisissä asiakirjoissa (YK:n Rion asiakirjat, Pariisin sopimus jne.). Vastauksessa oli mahdollista saada hyvitystä myös muista vastauksista, joissa oli peilattu kotimaisen perusoikeuden (vastuu ympäristöstä) ja ihmisoikeuksien vuorovaikutusta ja/tai verkottumista. Yksi tällainen oli esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain tulkinta ilmastonmuutoksen ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.
- c) Perustuslain 20 §:n 2 momentin kaksiosaisen valtiosääntöinen toimeksianto julkiselle vallalle on määritelty aineistossa A siten, että julkinen valta tarkoittaa tässä *ensisijaisesti lainsäätäjää ja muita norminantajia.*

Tehtävä 2

- a) Tehtävässä 2a tuli huomata, että siinä pyydetään esittelemään *aineiston A perusteella* 3 esimerkkiä valvontaelimistä ja toimijoista, jotka voivat ilmastoasioissa mahdollisesti nyt tai tulevaisuudessa valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.
Aineistossa A mainitaan esimerkiksi:
Ylimmät lainvalvojat (eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri) sekä erityisesti tulevaisuudessa kotimaiset tuomioistuimet ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Myös esimerkiksi lainsäätäjät, Euroopan unioni ja YK hyväksyttiin.
- b) Tehtävässä 2b, oleellista oli huomata, että haasteita/positiivisia erityispiirteitä piti kuvata siinä tilanteessa, kun *kansalaiset turvautuvat* valvontaa harjoittaviin toimijoihin ilmastoasioissa. Näitä seikkoja piti kuvata neljä saadakseen täydet pisteet, mutta niitä löytyi Heiskanen ja Viljasen artikkelin ja aineiston A perusteella useampiakin.

Tällaisia haasteita olivat ensinnäkin aineistosta A nousseet seikat, kuten esimerkiksi se, *että kotimainen keskustelu tuomioistuinten toimivallasta ilmastonmuutoksen torjunnassa on vielä alkuvaiheessa ja että esimerkiksi ilmastolaki nykymuotoisenaan ei tunne yksittäisten kansalaisten oikeutta muutoksenhakuun. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toimivaltaa koskeva keskustelu on vielä käynnistymisvaiheessa. Aineiston A perusteella, haasteena on myös, että kotimainen sääntely kaipaa selkeyttä ilmastonsuojelun tarpeen tunnustamiseksi ja tällä selkeyden puutteella on vaikutusta kansalaisten turvautuessa valvontaa harjoittaviin toimijoihin tällä hetkellä.*

Positiivisia erityispiirteitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen valitettaessa on, esimerkiksi valintakoeteoksessa (s. 43) mainittu seikka, että *suunnitellut valitukset on tarkoitus kohdistaa samanaikaisesti useampaan jäsenvaltioon. Positiivisena erityispiirteenä tai haasteena voidaan pitää myös sitä, että tuolloin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin joutuu soveltamaan oppeja jaetusta vastuusta ja rajat ylittävien vahinkojen vastuusta.*

Myös aineistosta A saattoi löytää positiivisia erityispiirteitä, kuten että *nuorten rooli ilmastovalituksissa näyttää muodostuvan tulevaisuuden trendiksi kun yhteiskuntia kehitetään ilmastomyönteiseksi tai että valitusprosessissa hävittykin asia tuottaa tärkeää keskustelua. Kansalaisten turvautuessa yleisiin laillisuusvalvojiin, ne voivat jo nyt tarkastella ilmastonmuutoksen torjuntaa esimerkiksi perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta (esim. saamelaisten tai tulevien sukupolvien oikeudet), mitä voi myös pitää positiivisena erityispiirteenä.*

Tehtävä 3

Valintakoeteoksen artikkelissa ”Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua” esitellään ympäristöpolitiikan ja aluetieteen alaa määrittäviä politisoitumisen ja hallinnan näkökulmia.

- a) Mitä artikkelissa käsitellyillä ympäristökysymysten a) politisoitumisella (0,5 p) ja b) määrittelykamppailulla (0,5 p) tarkoitetaan? *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
- a. Ympäristökysymysten politisoitumisella tarkoitetaan ympäristöön liittyvien ongelmien nousemista julkisen keskustelun kohteeksi. Yhteiskunnan ja ympäristön keskinäiseen suhteeseen sisältyy ongelmia, joita pyritään ratkaisemaan poliittisin keinoin.
 - b. Ympäristökysymysten määrittelykamppailuilla viitataan tilanteisiin, joissa ympäristöongelmat ovat usein keskenään kilpailevien vaihtoehtoisten tulkintojen kohteena. Niistä käydään siis määrittelykamppailuja jotka ovat oleellinen osa ympäristön politisoitumista. Määrittelykamppailut ovat esimerkiksi keskustelua ja kiistelyä siitä, millaisia ympäristöongelmat ovat luonteeltaan sekä mitä ongelmien ratkaiseminen edellyttää.
- b) Määrittele aineistossa B esiintyvä politisoitumisen kohteena oleva ympäristökysymys. (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*
1. Aineistossa esiintyvä politisoitumisen kohteena oleva ympäristökysymys käsittelee Helsingin kaupungin lämmöntuotantoon liittyvien kysymysten ratkaisemista ilmaston kannalta kestäväällä tavalla. Kivihiilen käytölle tulee löytää korvaavia ratkaisuja ennen vuotta 2029,

jolloin laki kieltää kivihiilen käytön sähkön ja lämmön tuotannossa. Korvaavien vaihtoehtojen löytäminen ei ole kuitenkaan helppoa, ja lämmöntuotantoon liittyvä keskustelu on politisoitunut.

- c) Nimeä vähintään viisi (5) aineistossa esiintyvään ympäristökysymykseen ja sen ratkaisuun liittyvää haastetta aineiston perusteella. (5 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*
- Aineistossa esiintyvään ympäristökysymykseen ja sen ratkaisuun liittyy seuraavia aineistossa esiintyviä haasteita (1 p/haaste):
 1. Kivihiilikielto ja kivihiilen korvaamisen haasteet: Pitäisi korvata miljoona tonnia kivihiiltä vaihtoehtoilta, joita ei ole edes olemassa, päätökset kivihiilen korvaajasta pitäisi tehdä jo ennen kuin tiedetään, voisiko puunpolton tilalle valita jotain aivan muuta. Kivihiilen polttaminen on vain lisääntynyt, ja likaisinta on lämmitys. Helenin kaukolämmöstä reilut 60 prosenttia tuotetaan kivihiilellä. Kivihiili jättää Helenin lämmöntuotantoon kokonaisuudessaan 870 megawatin aukon, eikä suoraa ongelmatonta korvaajaa ole. Ratkaisu löytyy pienistä puroista.
 2. Lämmityspiikit ja lisääntynyt energiantarve: Kovimpien lämmityspiikkien aikana energiayhtiö Helen joutuu käynnistämään jatkuvasti toimivien voimalaitostensa rinnalle varalämpölaitoksia. Ne kaikki polttavat pääosin fossiilisia polttoaineita. Suurin lämmöntarve on aamuisin, kun ihmiset kääntävät suihkunsuauki auki yhtä aikaa. Samaan aikaan työpaikoilla toimistorakennuksissa yöksi alas säädetty lämpötila nostetaan takaisin peruslukemiin.
 3. Ajoitus & kivihiilikiellon tiukka aikaraja: Kivihiilikielto tulee voimaan jo vuonna 2029. Reagoiminen ongelmaan on tullut myöhään; miksi ruuhka-Suomessa on alettu toimiin vasta nyt, kun on ihan pakko. Miksi kivihiili on saanut seistä suurissa kasoissa, kun muualla siitä luopuminen on aloitettu jo aiemmin? Uusiutuvan energian tuotanto on kasvanut koko maan tasolla suurin harppauksin. Korvaavien vaihtoehtojen löytäminen tiukassa aikataulussa on haastavaa.
 4. Biolämpölaitokset/kaukolämpö & uusiutuva energia: Kaukolämmön tuottaminen uusiutuvalla energialla on uusiutuvaa sähköä monitahoisempi kysymys, sen tuottaminen lähellä kuluttajaa vaatii tilaa sillä kaukolämpöverkot ovat paikallisia verkkoja. Tilaa ei kaupungeissa kuitenkaan ole.
 5. Lisääntynyt liikenne ja varastointihaasteet: Biolämmön lisääntynyt käyttö lisäisi myös liikennettä, sillä puupolttoainetta kuluu moninkertaisesti enemmän kuin hiiltä, eikä sitä voi varastoida pitkiä aikoja. Varastointi vaatii myös tilaa.
 6. Kustannukset: Uudet laitokset ovat kalliita rakentaa mutta kivihiili halpaa.
 7. Riippuvuus metsäteollisuuden sivuvirroista & biopolttoaineiden epävarma tulevaisuus: Se, että pellettejä ja puuhaketta on tarjolla edellyttää, että joku on ensin kaatanut metsää. Biovoimalaitokset ovat riippuvaisia metsäteollisuuden sivuvirroista, mutta samalla nykyhakuut pienentävät hiilinielua niin paljon, että ilmakehän hiilidioksidipitoisuus lisääntyy vuoteen 2050 saakka. Ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen turvallisena pidettyyn 1,5 asteen rajaan vaatisi hiilinielujen tuntuvaa kasvattamista.
 8. Epävarmuus liittyen uusiin teknologioihin & ratkaisuihin: Geotermistä lämpöä vasta kokeillaan Suomessa. Myös hukkalämmön etsimistä kokeillaan; mahdollisuuksia on esimerkiksi konesaleissa. Pieniä lämpöä tuottavia ydinvoimaloita ei ole vielä markkinoilla.
 9. Päästökauppa: Helen joutuu ostamaan muiden energiayhtiöiden tavoin oikeuden osalle päästämistään hiilidioksiditonneista. Kun oikeuksia jää kivihiilikiellon myötä käyttämättä, ne vapautuvat takaisin markkinoille. Toisin sanoen, vastaava määrä kivihiiltä voidaan käyttää muualla Euroopassa. Ja siellä sitä poltetaan paljon huonommalla hyötysuhteella. Eli

kivihiilikiellolla ei ole vaikutusta hiilidioksidipäästöihin kuin paikallisesti, ellei Suomen hallitus sitoudu mitätöimään päästöoikeuksia.

10. Kaupungistuminen: Yli puolet maailman väestöstä asuu kaupungeissa. Kaupungit kuluttavat yli kaksi kolmasosaa maailman energiasta ja ovat vastuussa yli 70 prosentista maailman hiilidioksidipäästöistä. Helsingin hiilidioksidipäästöistä noin 56 prosenttia aiheutuu rakennusten lämmittämisestä. Kestävän lämmitystavan löytämisellä onkin ratkaiseva vaikutus kaupungin päästömäärään. Helsingin mielestä kaupunkien rooli ilmastokriisin vastaisessa taistelussa on ratkaiseva.

d) Nimeä aineistossa esiintyvän ympäristökysymyksen hallinnan kannalta vähintään viisi (5) keskeistä toimijaa. Perustele lyhyesti aineistoon tukeutuen, miksi nämä toimijat ovat keskeisiä. (5 p) (vastauksen pituus enintään 450 sanaa)

- Aineistossa esiintyvän ympäristökysymyksen hallinnan kannalta keskeisiä toimijoita ovat (1 p/toimija):

1. Yritykset/Helen: Energiayhtiöt ovat avainasemassa ratkaisemassa kivihiilen korvaamiseen liittyviä kysymyksiä.
2. EU/päästökauppa: Päästökaupalla säädellään kasvihuonepäästöjä EU-maiden kesken.
3. Kaupungit/Helsingin kaupunki: Kaupungistumisen myötä kaupunkien rooli ilmastokriisin vastaisessa taistelussa on merkittävä. Energiayhtiöt ovat usein myös kaupunkien omistuksessa (esim. Helen). Kaupungit voivat etsiä uudenlaista ajattelua ja kansainvälistä yhteistyötä esim. haastekilpailujen kautta.
4. Kaupunginvaltuusto: Helsingin kaupunginvaltuusto päätti Hanasaaren voimalaitoksen sulkemisesta vuoden 2024 loppuun mennessä.
5. Metsäteollisuus: Biovoimalaitokset ovat riippuvaisia metsäteollisuuden sivuvirroista.
6. Hallitus: Vuonna 2029 hallituksen esittämä kivihiilikiello tulee voimaan koko maassa. Lisäksi hallituksen metsästrategia määrittää puuperäisten polttoaineiden asemaa uusiutuvana energianlähteenä.
7. Eduskunta: hyväksyy hallituksen lakiesityksen.
8. Suomen ympäristökeskus/tutkijat: Tutkijat tuottavat tietoa päätöksenteon tueksi sekä ottavat kantaa ilmastokeskusteluun asiantuntemuksensa kautta ja myös kyseenalaistavat politiikassa vallitsevia oletuksia tutkimustiedon pohjalta.
9. IPCC: keskeinen poliittisen päätöksenteon tueksi perustettu kansainvälinen elin.
10. Innovaattorit ja alan parhaat asiantuntijat: Asiantuntijat ovat keskeisessä asemassa kehitettäessä kestäviä lämmöntuotannon ratkaisuja.
11. Kansalaisyhteiskunta: Aktiiviset kansalaiset ottavat osaa uusien ratkaisujen innovointiin sekä tekevät omilla valinnoillaan ilmastotekoja;
12. YK: YK on ilmastopoliittisen kautta merkittävä toimija.
13. ELY-keskus: keskeinen lupaprosesseista vastaava viranomainen.
14. Poliittiset puolueet: keskeisiä ilmastopoliittisia toimijoita.

Tehtävä 4

a)

Kysymys: Mitä termillä 'governance' tarkoitetaan? Kuvaa, millaiseen toimintaan se viittaa, ja ketkä siinä ovat valintakoeteoksen artikkeleiden mukaan keskeisiä toimijoita? **Tiivistä vastauksesi artikkeleiden pohjalta. Yhdistele eri artikkeleiden tarjoamia sisältöjä, mutta älä kopioi vastaustasi suoraan artikkeleista.** (3 p.) Vastauksen pituus enintään 450 sanaa.

Huomaa, että ohjeistuksessa siis kiellettiin kopioimasta suoraan määritelmiä. Liian suorista referoinneista / lainauksista ei hyvitetty lainkaan pisteitä, eikä myöskään siinä tapauksessa, että virke oli lainausmerkeissä. Asian olisi pitänyt osata selittää omin sanoin kuten ohjeissa sanottiin.

Vastauksessa tulee osata soveltaa näiden kolmen artikkelin tarjoamia määritelmiä ja sisältöjä ja poimia artikkeleista olennaiset asiat:

Esa Hyyryläinen, Kirsi Lehto & Elias Pekkola (s. 7-18): Millaisen hallinto- ja johtamisajattelun tulevat julkisjohtajat perivät aikaisemmilta sukupolvilta?

Jarmo Vakkuri, Lasse Oulasvirta, Jan-Erik Johanson, Pentti Meklin, Lotta-Maria Sinervo, Tuija Rajala & Jaakko Rönkkö s. 50-62: Talouden hallinta ja johtaminen julkisessa toiminnassa

Jouni Häkli, Yrjö Haila, Tanja Helle, Ari Jokinen, Pekka Jokinen, Markus Laine, Helena Leino & Nina Tynkkynen .s. 89 -100. Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua.

Vastauksessa pitää mainita:

- governance & hallinta-termien yhteys
- Pitää kuvata mistä on kyse: julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä tapahtuva toiminta; yhteistyö / verkostot
- kunnat /julkisen sektorin toimijat, yritykset, yhdistykset / kansalaisjärjestöt eli pitää mainita useita eri tahon toimijoita, jotka toimivat yhdessä jonkin asian ratkaisemiseksi
- toimijoiden riippuvuus toisistaan
- yhteisösidos; vuorovaikutus muiden toimijoiden kanssa
- (myös viittauksesta luottamukseen ja yhteistyösopimukseen on hyvitetty)

- halu vastata yhteisiksi miellettyihin kehittämishaasteisiin
- toimijoiden intressien ja tavoitteiden yhteensovittaminen

Vastauksen kokoaminen eri artikkeleiden pohjalta (artikkeleiden nimiä ei edellytetty mainittavan):

Hyyryläinen ym.

NPG:n ydintermi on ”governance”, joka suomennetaan usein **hallinnaksi**. Sillä tarkoitetaan monien julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä tapahtuvaa toimintaa sen sijaan, että julkishallinnon organisaatio hoitaisi yksistään kyseisen tehtävän.

Vakkuri ym.:

Vakkurin ym. artikkelissa todetaan, että governancen suomenkielisenä vastineena käytetään termiä ’hallinta’. Sillä hahmotetaan yhteiskuntien moninaista toimintaa ympäristössä, joka on yhä kansainvälisempi, ja jossa vallitsee eri toimijoiden riippuvuus toisistaan. Sen myötä syntyy uudentyyppisiä yhteistyösuhteita, liittoumia ja verkostoja.

Häklin ym. artikkell.

Hallinnassa korostuu laaja yhteistyö eri toimijoiden kesken, joista mainittakoon kuntien eri yksiköt sekä järjestöjen ja yksityisen sektorin toimijat.

Monissa vastauksissa viitattiin myös Bob Jessop määrittelemään hallinnan käsitteeseen. Sen mukaan hallinnassa on kyse pyrkimyksestä saavuttaa yhteisiä päämääriä ja tavoitteita hallinnollisten organisaatioiden, taloudellisten toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa, jolloin yhdessä saadaan aikaan erilaisia menettelytapoja ja käytänteitä.

Samoin on hyvitetty vastauksista, joissa kerrottiin tarkemmin toimijoita (hallinnan alueellisuus). Toimijoita yhteiskuntakehityksen säätelyssä ovat julkisen sektorin lisäksi yksityisen sektorin toimijat (esimerkiksi yritykset ja elinkeinoelämän järjestöt sekä julkisoikeudelliset yhteisöt (esimerkiksi yliopistot).

Vastauksessa tuli mainita myös vuorovaikutus eri toimijoiden kesken sekä riippuvuus toisistaan ja halu vastata yhteiseksi miellettyihin kehityshaasteisiin sekä toimijoiden tavoitteiden yhteensovittaminen.

Kysymys 4 b)

Miten governance-lähestymistapaa toteutetaan lin kunnan ilmastotyössä? Sovella vastauksessasi kohdassa a. kuvaamaasi governance-toimintaa ja toimijoita. Millaisesta toiminnasta siten on kyse ja ketkä siihen osallistuvat? (2 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*

Kysymykseen piti vastata pääsykoekirjan artikkeleiden pohjalta (osata soveltaa kohdassa a mainittuja kriteereitä) ja peilata niitä lin kunnan tapaukseen.

Vastauksessa pitää kuvata aineiston kautta:

- kunnan /julkisen sektorin toimijat, yritykset, yhdistykset / kansalaisjärjestöt eli **pitää mainita siis useita eri tahon toimijoita, jotka toimivat yhdessä jonkin asian ratkaisemiseksi**
- toimijoiden riippuvuus toisistaan
- yhteisösidot; vuorovaikutus muiden toimijoiden kanssa
- halu vastata yhteiseksi miellettyihin kehittämishaasteisiin, uusien toimintatapojen kehittäminen
- toimijoiden intressien ja tavoitteiden yhteensovittaminen

Aineistossa mainitaan:

- Kunta (li) osallistaa lapsia ja nuoria mukaan ilmastotoimiin. Käytännön esimerkkinä mainitaan koululaiset, jotka kulkevat potkukelkalla kouluun ja mittaavat luokkiensa energiankulutusta (sähkö, vesi, lämpö).
- lapset ilmastotoimijoina päiväkodeissa, kouluissa. Lasten kautta myös heidän perheensä ovat saaneet kipinän ilmastotekoihin.
- ”Monille kuntalaisille ilmastotyöstä on tullut arkea”
- kuntalaiset, paikalliset yritykset ja yhdistykset, seurakunnat, koulut ja päiväkodit
- aineistossa haastatellaan kuntatoimijoita
- asenne ja tapa ratkaista arkisia asioita
- yksittäisiä, pieniä käytännön tekoja

Pisteytyksessä ei rokotettu siitä, että osa oli tulkinnut kunnan nimeksi Li / Lii.

4c Miten New Public Governance -hallintoajattelu määrittää 1) julkisjohtajan roolin ja osaamisvaatimukset (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)*, entä 2) kansalaisen roolin (1 p) *(vastauksen pituus enintään 100 sanaa)* *(vastaus löytyi Hyryläisen ym. artikkelista)*

- 1) NPG: Verkostoituminen ja kumppanuus edellyttävät **julkisjohtajilta** uudenlaista osaamista, kuten kykyä rakentaa ja johtaa verkostosuhteita, sosiaalisia taitoja toimia yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa erilaisten toimijoiden kanssa, sekä vahvaa eettisyyttä julkisen intressin edustajina

Edellä kuvatuista hallinto- ja johtamisajattelun traditioista käsin tilannetta katsoen tulevilta julkisjohtajilta edellytetään kolmea asiaa yhtäaikaaisesti, joista yksi liittyy siis NPG: hen

- Julkisjohtajan tulisi omata kyky aktivoida kansalaiset ja yritykset mukaan vastaamaan yhteiskunnallisiin haasteisiin yhdessä julkisten organisaatioiden kanssa (NPG:n traditio).
- Ks. roolit allaolevasta taulukosta: Sidosryhmä- ja verkostajohtaja, fasilitaattori, arvon luoja

2) **Kansalaisen rooli**

NPG: oletus kansalaisista aktiivisina kansalaisina. Taulukosta roolit: asiakas, käyttäjä, yhdessä tuottaja

Taulukko Julkisen johtajan ja kansalaisen roolit

Hallinnon arvopohja	Hallintomalli (ks. mm, Greve 2015, Osborne 2006)	Kansalaisen rooli (ks. mm, Evans 2009)	Viranhaltijan (profession jäsenen) rooli (ks. mm, Hendrikx & Getsel 2017)	Julkisen johtajan rooli (ks. mm. Casey 2015)
Legalismi	Byrokraattinen hallinto	Äänestäjä, alamainen	Oikeusturvan varmistaja	Lain toimeenpano, lain noudattaminen ja vaaliminen
Professionaliset arvot		Hallinnon/holhouksen kohde (potilas, oppilas, opiskelija jne.); Etujärjestön jäsen	Palveluntuottaja	Ammatillinen auktoriteetti (asiantuntija), arvon/palvelun tuottaja
Markkina-arvot	NPM	Kuluttaja	Palveluntuottaja / tilaaja	Tulosvastuullinen johtaja
Osallistavat arvot	NPG	Asiakas, käyttäjä, yhdessä tuottaja	Kumppani	Sidosryhmä- ja verkostajohtaja, fasilitaattori, arvon luoja

- a) Sovella NPG-roolikuvauksia aineiston C esimerkkeihin. Vastaa sen pohjalta: Millainen on lin kunnan NPG-hallintoajattelun mukaisesti **toimiva kuntalainen**. (2 p) (vastauksen pituus enintään 100 sanaa)

NPG:n mukaan kansalaisen roolina on aktiivinen kansalainen; asiakas, palvelun käyttäjä, yhdessä tuottaja.

Aineistossa C aktiivisina kansalaisina kuvataan ennen kaikkea lapset, mutta joukko muitakin toimijoita, kuten lapset ja heidän vanhempansa, kuntalaisia yrityksistä ja yhdistyksistä. Millaisesta toiminnasta oli siten kyse:

- etsittiin yhdessä ratkaisuja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen
- energian kulutuksen seuraaminen ja säästöjen hakeminen, josta koitui taloudellista hyötyä myös kuntalaisille
- aineistossa mainittiin, että kunta osallistaa lapsia ja nuoria ilmastotoimiin
- sähköauton lainaaminen (asiakkuus)
- eettisyys (hyväksyttiin myös); kunnan johto osallistanut kuntalaisia aktiivisesti eettisin keinoin

Tehtävä 5. (max. 3 p.)

Tehtävä perustuu valintakoeteoksen artikkeliin Vakkuri ym. Talouden hallinta ja johtaminen julkisessa toiminnassa *sekä valintakokeessa jaettavaan aineistoon C.*

- a) Julkisen talousjohtamisen sisältöjä voidaan lähestyä kolmesta näkökulmasta. Sovella näitä Vakkurin ym. artikkelissa mainittuja julkisen talousjohtamisen keskeisiä sisältöjä aineistoon C. Mainitse sen pohjalta vähintään kolme esimerkkiä aineistosta (3 p) *(vastauksen pituus enintään 450 sanaa)*

1) Artikkelista **talouskäsitteitä ja –periaatteita koskevana ymmärryksenä**; julkisen hallinnon toiminta niukkojen voimavarojen tehokkaana hallintana

2) Artikkelista: **taloutta koskevan informaation tuottamisena ja tulkintana**. Talousinformaatio on eräänlainen väliin tuleva muuttuja taloudellisten periaatteiden sovittamisessa julkishallinnon tarpeisiin. ”Tehokkuuden parantaminen”, ”talouden tasapainottaminen” ”

3) **Julkisen poliittis-hallinnollisen kontekstin jäsentämisenä** (ks. kuvio 1; Vakkuri 2009) Yleisen tason periaatteiden hallinta tai laskentainformaation osaaminen ei riitä, vaan periaatteita täytyy kyetä yhdistämään erilaisiin julkishallinnon ympäristöihin.

Tämän edellä mainitun tekstin referoimisesta ei hyvitetty pisteitä. Se oli tausta, johon vastausta tuli peilata.

Näihin sovellettavia poimintoja aineistosta C:

Piti mainita vähintään kolme esimerkkiä. Seuraavia asioita on hyvitetty vastauksissa

- ympäristötekoja tehdään myös niin, että se palvelee kunnan taloutta; viittaus myös ensimmäiseen periaatteeseen talouskäsitteitä ja –periaatteita koskevaan ymmärrykseen; julkisen hallinnon toiminta niukkojen voimavarojen tehokkaana hallintana

Aineistossa tulee eri kohdissa esille tehokkuuden parantaminen ja talouden tasapainottaminen (taloutta koskevan informaation tuottaminen ja tulkinta)

- tehdään kannattavuuslaskelmia ja päätettiin satsata taloudellisesti kannattaviin ilmastotoimiin
- hiilidioksidipäästöjen vähentäminen; öljyn käytön vähentäminen

- öljystä ei jää kuntaan minkäänlaisia tuottoja (0,5 p)
- ilmastotyö on kytketty kunnan viralliseen talousarvioon ja tilinpäätökseen (0,5 p)
- kunta on energiaomavarainen uusiutuvilla energioilla.
- tuulivoiman myötä on saatu lisää investointeja kuntaan, joille on laskettu hintalappu (160 milj.)
- verotuloja saadaan tuulivoimasta 1,2 miljoonaa euroa vuodessa
- energiansäästötoimien on laskettu tuovan kunnan kassaan reilun puoli miljoonaa euroa joka vuosi
- lapset oppivat taloudesta ja säästämisestä, kun saavat itse käyttöönsä energian säästämisestä saatavia tuloja; (kannustetaan säästäväisyyteen ja taloudelliseen ajatteluun).
- talous- ja laskentainformaatiota on osattu jäsentää julkishallinnon ympäristössä (energian säästäminen, kestävä kehitys) (julkishallinnon poliittis-hallinnollisen kontekstin jäsentäminen); hyvitetty yksi piste esim. poliittis-hallinnollinen konteksti: kunnat vaikuttavat monin tavoin alueensa taloudelliseen toimintaan ja kehitykseen. Iin kunta onnistui siinä lisäämällä alueensa elinvoimaa yhteisin ympäristöponnistuksin.

Huom! Se, että osaa kopioida tai luetella Vakkurin yms. artikkelissa luetellut periaatteet ei ole vielä tuottanut yhtään pistettä. Vaan piti osata soveltaa periaatteita aineistoon ja nostaa sieltä esimerkkejä. Mikäli esimerkki on ollut liian yleinen tai ympäröivä, siitä ei ole voitu hyvittää pisteitä tai on hyvitetty vähemmän, riippuen muotoilusta.

HALLINTOTIETEIDEN VALINTAKOE AINEISTO 2020

”Ilmastonmuutos yhteisenä huolena”

Aineistotehtäviin vastataan tukeutumalla tähän aineistoon sekä valintakoeteokseen Ilari Karppi, Kirsi Lehto & Niina Mäntylä (toim.) Governance V – Hallintaa ja yhteistyötä.

AINEISTO A

Ilmastonmuutos tulee ottaa lainsäädäntömuutosten keskiöön

Sitran blogi 19.5.2019, Heta Heiskanen & Juho Aalto

Maailmalla on laitettu vireille satoja ilmastovalituksia. Useissa tapauksissa nuoret ovat olleet aktiivisesti mukana. Tämä kehityskulku vaikuttaa muodostuvan tulevaisuuden trendiksi, kun yhteiskuntia kehitetään ilmastomyönteisiksi.

Eurooppalaisista tapauksista huomiota on saanut etenkin hollantilainen Urgenda-tapaus, jossa kaksi tuomioistuinta on katsonut, että Alankomaiden hallitus rikko i huolellisuusvelvoitettaan suojella kansalaisiaan ilmastonmuutoksen vaikutuksilta. Jälkimmäisessä tuomiossa todettiin Alankomaiden tehottomien ilmastotoimien rikko neen myös Euroopan ihmisoikeussopimusta, johon Suomikin on sitoutunut. Kotimai nen keskustelu tuomioistuinten toimivallasta ilmastonmuutoksen torjunnassa on vie lä alkuvaiheessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toimivaltaa kos kien keskustelu on vielä käynnistämävaiheessa.

Ilmastonmuutos ei tyhjenny ilmastolakiin

Suomessa on ilmastolaki, mutta se ei suinkaan kata kaikkea ilmastonmuutokseen kyt keytyvää sääntelyä, vaan edellyttää laatimaan ilmastonmuutosta koskevia suunnitel mia.

Esimerkiksi nyt uudistustyön alla oleva maa- ja rakennuskäyttölaki on merkittävä ilmastonmuutoksen kannalta. Uudistuksen yhteydessä tulisi huomioida ja tarkastella ilmastonmuutosta kaikissa niissä maa- ja rakennuskäyttölain pykälissä, joissa asetetaan kriteeristöt erilaisille kaavoituksille. Nykyisinkin maa- ja rakennuskäyttölakia on mahdollista tulkita ilmastonmuutoksen ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta, soveltaen perustuslain 20 pykälää yhteisestä vastuusta luonnosta ja sen mo nimuotoisuudesta ja ympäristöstä. Velvoittavat kirjaukset erityislaeissa selkeyttäisivät kuitenkin ilmastonmuutoksen huomioimista viranomaisvalmistelussa ja päätöksente ossa.

Tällä hetkellä ei ole olemassa systemaattista selvitystä kaikista lainsäädännöllisistä muutostarpeista, joita ilmastonmuutoksen edellyttämät päästövähennykset ja sopeutumistoimet edellyttävät. Luonnonsuojelulaki, metsälaki, ympäristövahinkolaki ja metsähallituslaki kuuluvat tarkastelua vaativiin lakeihin. Huomioon tulee ottaa myös liikenteeseen, ruokaan ja kuluttamiseen, kilpailuun, vahingonkorvauksiin ja rikoksiin liittyvä lainsäädäntö. Lainsäädäntöuudistustarpeita tulisi tarkastella monista näkökulmista: tarvitaanko suoria kieltoja tai esimerkiksi lupaehtojen tarkistamista?

Valituksia tuomioistuimiin vai kanteluita laillisuusvalvojille?

Nykymuotoisenaan ilmastolaki ei tunne yksittäisen kansalaisen oikeutta muutoksenhakuun. Jos olisi ilmeistä, että esimerkiksi ilmastolain mukaisten suunnitelmien toimenpiteitä ei olisi edistetty riittävästi, asia voisi kuulua yleisille laillisuusvalvojille. Ilmastolain 14 pykälän mukaisen ilmastovuosikertomuksen laiminlyönti kuuluisi myös huomautettaviin asioihin. Laillisuusvalvojat voivat myös oma-aloitteisesti ottaa tarkasteluun edellä mainitun kaltaisia kysymyksiä.

Laillisuusvalvojat voivat tarkastella ilmastonmuutoksen torjuntaa esimerkiksi perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Kun ilmastonmuutoksen vaikutukset uhkaavat saamelaiden kulttuurioikeuksien turvaamista, tulevien sukupolvien oikeuksia tai esimerkiksi omaisuudensuojaa, ilmastokantelun rakentaminen näiden pohjalta on mahdollista. Myös esimerkiksi nuorisolain turvaamien osallistumisoikeuksien laiminlyönti ilmastonmuutosasioissa voisi muodostaa kanteluperusteen.

Tuomioistuimen toimivalta nykyisellään mahdollistaa ilmastovalitukset riippuen asiasta esimerkiksi kaavoja koskien. Sitran järjestämässä työpajassa keskusteltiin, että oikeudellinen ratkaisu on tietenkin tärkeä, mutta valituksella voi olla muutakin merkitystä. Hävittykin asia tuottaa tärkeää keskustelua. Mitä selkeämmin lainsäädäntömme tunnustaisi ilmastonsuojelun tarpeen, sitä paremmin perustuslain 20 pykälän jaettu vastuu ympäristöstä toteutuisi, unohtamatta yksilön oikeussuojakeinoja.

Katkelmia oikeusministeriön työryhmämietinnöstä 2019:24 (Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävänjako) kohdasta ympäristöperusoikeus

Perustuslain 20 §:n mukainen ympäristövastuu konkretisoituu voimassa olevassa ympäristölainsäädännössä. Euroopan unionin lainsäädännöllä on tässä myös huomattavan suuri merkitys. Ympäristövastuun toteuttaminen tavallisessa lainsäädännössä ja käytännössä edellyttää laaja-alaista yhteistyötä valtioneuvostossa eri ministeriöiden kesken ja muiden eri tahojen kesken (Hallituksen esitys perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamiseksi, HE 309/1993 vp, s. 66). Ympäristövastuun toteuttaminen juuri tavallisen lainsäädännön kautta yhdistää sen näkökulmana oikeuskanslerin tehtäviin säädösvalvonnassa. Lisäksi useilla merkittävillä alueilla (esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunta, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen) Euroopan unionin lainsäädäntö ja kansallinen

lainsäädäntö edellyttävät ohjelmia, jotka ovat valtioneuvostossa päätettäviä. Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonnassa on tällöin valvottavana ympäristöperusoikeuden ja varsinkin sitä toteuttavan lainsäädännön noudattaminen.

Perustuslain esitöiden mukaan ympäristövastuusäännöksen taustalla ja perustana on kansainvälinen kehitys, josta nimenomaisesti mainitaan Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) Rion julistus kestävästä kehityksestä. Oikeus kehitykseen tulee toteuttaa siten, että nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet otetaan oikeudenmukaisesti huomioon (HE 309/1993 vp, s. 20). Tulevien sukupolvien näkökulmaa korostetaan YK:n Rion asiakirjoissa. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja tulevien sukupolvien elin- ja toimintamahdollisuuksien huomioon ottaminen ovat tavoitteina ja keskeisinä periaatteina myös oikeudellisesti velvoittavassa ilmastomuutosta koskevassa Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksessa (SopS 61/1994, muutettu SopS 82/1998) ja nyt viimeksi esimerkiksi ilmastomuutosta koskevassa Pariisin sopimuksessa (SopS 76/2016, saatettu voimaan lailla 926/2016). Kansainvälisissä, Suomea oikeudellisesti velvoittavissa sopimuksissa ja Euroopan unionin lainsäädännössä sekä Suomen kansallisessa lainsäädännössä näkyvät ympäristösääntelyn suojelukohteina ympäristö yleensä ja ihmisen elinympäristö, luonto ja luonnon monimuotoisuus (biodiversiteetti) sekä tulevien sukupolvien ottaminen huomioon. Ilmastomuutoksen torjunta on tullut yhdeksi hyvin keskeiseksi kansainvälisen sääntelyn kohteeksi sekä sovellusalueeksi, jolla tulevien sukupolvien oikeudet ja toimintamahdollisuudet edellytetään otettavan huomioon tämän päivän lainsäädäntöä ja päätöksiä tehtäessä. YK:n yleiskokouksen asettamassa työryhmässä on mm. pohdittavana kestävään kehitykseen ja tulevien sukupolvien oikeuksiin liittyvä ympäristöpuiteyleissopimus.

Ympäristöperusoikeus sisältyy myös Euroopan unionin perusoikeusperuskirjan 37 artiklaan. Sen mukaan ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti. Artikla näin sisältää oikeudellisesti sitovan mutta periaatteellisen politiikkatavoitteen ympäristönsuojelun korkeasta tasosta, joka on myös läpäisevästi sisällytettävä osaksi unionin politiikkoja ja toimenpiteitä eri sektoreilla. Samoin sen sisältää Euroopan unionin oikeuden soveltamisalalla noudatettavan toimeksianton ja tavoitteen varmistaa kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti ympäristönsuojelun korkea taso.

Perustuslain 20 §:n 2 momentissa annetaan kaksiosainen valtiosääntöinen toimeksianto julkiselle vallalle. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle ensinnäkin oikeus terveelliseen ympäristöön sekä toiseksi oikeus vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Momentin säännös sisältää laajasti ymmärretyksi tarkoitettun terveellisen elinympäristön turvaamisen vaatimuksen ja vaatimuksen mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Säännös on tarkoitettu vaikuttamaan ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan (HE 309/1993 vp, s. 66/II, ks. myös PeVL 69/2018 vp). Ympäristöasioissa onkin erikseen säädetty yleisiä kuulemista ja muita hyvän hallinnon vaatimuksia täydentävistä ja osin laajemmista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä eri arviointi- ja päätöksentekomenettelyiden yhteensovittamisesta.

Valtiosääntöinen toimeksianto edellyttää laaja-alaista yhteistyötä ja eri hallinnonalojen ja viranomaisten toimien yhteensovitusta. Ympäristölainsäädäntö ja lainsäädäntö laajemmin on keskeinen, mutta ei ainoa väline toteuttaa toimeksiantoa.

Perusoikeuksien tasapainoinen toteuttaminen ja edistäminen edellyttävät, että nopeasti kehittyvä kansainvälinen ja kotimainen ympäristösääntely ja taustalla vaikuttavat ympäristöperusoikeudet otetaan ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjaossa huomioon. Ympäristönäkökulma voi tulla esille mitä erilaisemmissa yhteyksissä ja molemmat ylimmät laillisuusvalvojat näin turvaavat sen toteutumista. Elinympäristöä koskevien vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen on olennainen osa hyvän hallinnon ja osallistumisoikeuksien toteuttamista.

Oikeuden päätös: Hollannin on leikattava ilmasto- päästöjään selvästi aiottua nopeammin

Tuomioistuimen mukaan Hollannin hallituksen on suojeltava kansalaisiaan ilmastonmuutoksen haitoilta.

Yle 9.10.2018 klo 12.22

Hollantilainen tuomioistuin on päättänyt, että hallituksen on leikattava Hollannin ilmasto- lämmittäviä päästöjä nopeammin kuin se on suunnitellut.

Haagin vetoomustuomioistuimen mukaan hallituksen on varmistettava, että Hollannin päästöt ovat vuonna 2020 ainakin 25 prosenttia vähäisemmät kuin vuonna 1990.

Päätöksen mukaan hallituksella on lakiin perustuva velvollisuus suojella kansalaisiaan ilmastonmuutoksen haitoilta.

Tavoite on vaikea, sillä Hollannin kasvihuonepäästöt olivat viime vuonna laskeneet vain 13 prosenttia vuoden 1990 tasosta. Esimerkiksi Suomen päästöt vähenivät Tilastokeskuksen mukaan vastaavalla ajanjaksolla lähes 21 prosenttia.

Hollanti on yksi Euroopan suurimmista hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen tuottajista. Hollannin nykyinen hallitus aikoo kuitenkin leikata vuoteen 2030 mennessä päästöjään 49 prosenttia vuoden 1990 tasosta.

Haagin vetoomustuomioistuin piti voimassa alemman tuomioistuimen vuonna 2015 tekemän päätöksen. Alun perin Hollannin hallituksen oli haastanut oikeuteen ympäristöjärjestö Urgenda, joka edusti 900 hollantilaista. Vastaavia kanteita on nostettu useissa maissa.

Muokattu aineistosta *Sitran* -blogi <https://www.sitra.fi/blogit/ilmastonmuutos-tulee-ottaa-lainsaadantomuutosten-keskioon/> ;
oikeusministeriön julkaisu 2019:24 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161658> ja
Ylen uutinen: <https://yle.fi/uutiset/3-10447194>

AINEISTO B

Helsingillä on mahdoton tehtävä: Pitäisi korvata miljoona tonnia kivihiihtä vaihtoehdoilla, joita ei ole edes olemassa

YLE 14.11.2018 (lyhennetty)

Laki kieltää kivihiihtä käytön sähkön ja lämmön tuotannossa vuonna 2029. Helsingissä kivihiihtä polttaminen on vain lisääntynyt.

Kallioseinäinen tunneli mutkittellee Helsingin Sompasaassa yhä syvemmälle, aina meren pohjan alle saakka. Sitten se nousee loivasti ylöspäin, ja pian ollaankin lahden toisella puolella Mustikkamaalla, Korkeasaaren eläintarhan naapurissa. Tai oikeastaan sen alla, kallioluolassa. Energiayhtiö Helenin yksikönpäällikkö Janne Rauhamäki ja projektipäällikkö Päivi Saajoranta kävelevät tottunein askelin pitkän pimeää käytävää. Rakenteilla on Suomen suurin lämpövarasto. Entisiin öljyaltaisiin lasketaan huima määrä kuumaa vettä, kokonainen töölönlahdellinen. Kuumavesialtaat toimivat kuin lämpöakku, kuvaa Saajoranta. Niistä voitaisiin ottaa lämpöenergiaa silloin, kun toimivien voimalaitosten kapasiteetti loppuu. Lämmöntuotannossa niinkä käy usein. Suurin lämmöntarve on aamuisin, kun ihmiset kääntävät suihkunsäki auki yhtä aikaa. Samaa aika työpaikoilla toimistorakennuksissa yöksi alas säädetty lämpötila nostetaan takaisin peruslukemiin.

Kovimpien lämmityspiikkien aikana energiayhtiö Helen joutuu käynnistämään jatkuvasti toimivien voimalaitostensa rinnalle varalämpölaitoksia. Ne kaikki polttavat pääosin fossiilisia polttoaineita. Tavallisesti varavoima tarkoittaa maakaasulaitosta. Kaikkein kylmimpinä pakkaspäivinä sekään ei riitä. Silloin käynnistetään öljyä polttava laitos. Se on hyvin kallista – ja hyvin saastuttavaa.

Mustikkamaan lämpövarasto on osa mutkikasta palapeliä, jolla Helen yrittää pyristellä irti fossiilisista polttoaineista. Mustista hiilikasoista keskellä pääkaupunkia on tullut vuosi vuodelta yhä kiusallisempi muistutus siitä, että helsinkiläisenergian tuottaminen on ilmaston kannalta liikaista puuhaa. Kaupungin omistama yhtiö polttaa tällä hetkellä enemmän kivihiihtä kuin yksikään muu energiayhtiö Suomessa. Sitä kuluu miljoona tonnia vuodessa. Likaisinta on lämmitys. Helenin kaukolämmöstä reilut 60 prosenttia tuotetaan kivihiihtellä.

Keskustassa kohoavien hiilikasojen häviäminen sinetöitiin tasan kolme vuotta sitten, kun kaupunginvaltuusto päätti Hanasaaren voimalaitoksen sulkemisesta vuoden 2024 loppuun mennessä. Vielä haastavampi etappi hämöttää kuitenkin vuonna 2029, jolloin hallituksen esittämä kivihiihtäkielto tulee voimaan koko maassa. Silloin Helsingissä pitäisi laittaa lappu toisellekin, Salmisaassa sijaitsevan kivihiihtälaitoksen luukulle. Eduskunta hyväksyy hallituksen lakiesityksen ensi vuoden puolella. Laki kieltäisi kivihiihtä käytön lämmön- ja sähköntuotannossa kokonaan.

Mutta miksi ruuhka-Suomessa on alettu toimiin vasta nyt, kun on ihan pakko? Miksi kivihiihtä on saanut seistä suurissa kasoissa, kun muualla siitä luopuminen on aloitettu jo aiemmin? Uusiutuvan energian tuotanto on kasvanut koko maan tasolla suurin harppauksin. Kivihiihtä osuus lämmöntuotannosta oli viime vuonna enää 23 prosenttia.

Määrä ei kuulosta suurelta siihen nähden, että energiayhtiöillä on noin kymmenen vuotta aikaa keksiä korvaaja. Helsingissä takamatka on kuitenkin pitkä. Kaiken lisäksi poltetun kivihiihtä määrä on viime vuosina vain lisääntynyt. Vielä kolmisen vuotta sitten kivihiihtä paloi kahdessa Helenin voimalassa alle miljoona tonnia. Nyt määrä on kivunnut pyöreään miljoonaan. Pelkästään Hanasaaren voimalaitoksen korvaaminen on vaatinut Heleniltä melkoista luovuutta, mutta osa palapelistä on jo ratkaistu. Keskustassa, Esplanadin ja Katri Valan puistojen alla ruksuttavat uudet lämpöpumppulaitokset. Ne imevät kiinteistöjen jäähdytyksestä ja jätevesistä syntyvää hukkalämpöä. Salmisaassa taas käy Helsingin ensimmäinen, pellettejä polttava

biolämpölaitos. Jos Mustikkamaan uusi lämpövarasto lasketaan mukaan, kasassa on jo vajaat 250 megawattia uusiutuvaa kaukolämpöä.

Se on kuitenkin vähän. Kivihiili jättää Helenin lämmöntuotantoon kokonaisuudessaan 870 megawatin aukon. Suurin osa Hanasaaren kivihiilestä aiotaan korvata biolämpölaitoksilla. Niitä Helen kaavailee rakentavansa yhden tai kaksi lisää: sillä kurottaisiin umpeen 400 megawattia. Lupaprosessissa on tällä hetkellä kolme mahdollista paikkaa. Mutta vielä senkin jälkeen viivan alle jää vielä satojen megawattien aukko. Se syntyy, kun Salmisaaren kivihiilivoimala ajetaan alas Hanasaaren tavoin. Ja sen kohdalla on vielä toistaiseksi liuta kysymysmerkkejä.

– Ei tähän ole olemassa mitään yhtä isoa ratkaisua. Se löytyy pienistä puroista, joista toiset ovat merkittävämpiä kuin toiset, Helenin yksikönpäällikkö Janne Rauhamäki muotoilee.

Tai yksi iso ratkaisu kyllä olisi: lisää biolämpölaitoksia. Juuri niiden avulla maakunnat ovat hivuttaneet itsensä uusiutuvan lämmöntuotannon tilastokärkeen.

– Biomassa on ainoa nopea ratkaisu korvata fossiiliset polttoaineet lämmöntuotannossa, Rauhamäki sanoo.

Mutta Helsingissä se ei ole aivan helppoa. Kaukolämmön tuottaminen uusiutuvalla energialla on ylipäänsä uusiutuvaa sähköä monitahoisempi kysymys. Syy siihen on yksinkertainen: sähköverkko ja kaukolämpöverkko toimivat eri logiikalla. Sähkönjakelua toimittaa koko Suomessa yksi, valtakunnallinen verkko, jota pitkin voimalaitokset ympäri maata syöttävät sähköä eri puolilla asuville kuluttajille. Esimerkiksi uusiutuvaa sähköntuotantoa vauhdittaneet, paljon tilaa vievät tuulivoimalat voidaan pystyttää kauas kaupungeista, sillä sähkö kulkee kaapelia pitkin matkojenkin päästä. Kaukolämpöverkot taas ovat erillään olevia, paikallisia verkkoja. Kaukolämpö tarkoittaa käytännössä kuuman veden siirtelyä pitkin maan alla kulkevia putkia. Mitä pidempi putki, sen suurempi lämpöhukka ja kovemmat kustannukset.

Esimerkiksi Helenin kaukolämpöverkossa pisin runkoputki on noin 25 kilometriä. Kovin paljon kauemmaksi sellaista ei kannata ulottaa, arvioi Janne Rauhamäki. Siksi lämpöenergia täytyy tuottaa siellä, missä lämpöä myös kulutetaan: keskellä kaupunkia. Helsingissä vapaata tonttitilaa uusille voimalaitoksille saa todella etsiä. Ja biolämpölaitosta varten sitä pitäisi löytyä erityisen paljon: puuhakkeella käyvä laitos vaatii jopa kahdeksan kertaa enemmän tilaa kuin kivihiiltä polttava laitos. Tilantarve syntyy paitsi laitoksen suuremmasta koosta myös varastoinnista, sillä puupolttoainetta kuluu moninkertaisesti enemmän kuin hiiltä.

Ero näyttää rekkalasteissa mitattuna tältä: kymmenen rekkakuormallista puuhaketta vastaa energiasisällöltään yhtä kuormallista kivihiiltä. Sen lisäksi puuhake on varastointiongelma itsessään. Hake täytyy tuoda voimalaan pienissä erissä, sillä jos se seisoo kasassa liian pitkään, syntyy lämpöä ja sen myötä palovaara. Biolämpölaitos tarkoittaa toisin sanoen kiivasta rekkarallia Helsingin teillä. Yksi iso lämpölaitos vaatisi käytännössä useita kymmeniä edestakaisin ajavia, puuhakelastia purkavia rekkoja joka arkipäivä. Se on syy, miksi suuri osa kivihiilestä poltetaan rannikkokaupungeissa. Niihin kivihiilikuormat tuodaan laivalla.

Uusiutuvaa energiaa tutkivan Vakkilaisen mielestä Helsinki onkin ajanut itsensä kivihiilellä rajattuun nurkaan omilla valinnoillaan. Syy on se, että uudet laitokset ovat kalliita rakentaa ja kivihiili halpaa. Helenin mukaan syy viivyttelyyn on sen sijaan biovoima itse. Se, että pellettejä ja puuhaketta on tarjolla edellyttää, että joku on ensin kaatanut metsää. Biovoimalaitokset ovat riippuvaisia metsäteollisuuden sivuvirroista eli sahanpurusta, oksista ja kuorista – siitä, mitä kaadetuista puista jää jäljelle sen jälkeen, kun niistä on työstetty tukki- ja sellupuita. Myös mustalipeää eli sellunkeitosta syntyvää jäteliöntä poltetaan.

Istuva hallitus on pitänyt sivuvirtojen syntymisestä hyvää huolta. Vuonna 2015 hallitusohjelmassa metsähakkuita päätettiin lisätä tuntuvasti. Samalla Kansallisessa metsästrategiassa painopistettä siirrettiin fossiilisten raaka-aineiden korvaamiseen puulla sen sijaan, että hiilinieluinä toimivien metsien annettaisiin kasvaa. Puuperäisten polttoaineiden asema uusiutuvana energianlähteenä perustuu siihen, että kaadettujen metsien ajatellaan kasvavan takaisin ja sitovan sen jälkeen polttamisesta syntyneen hiilidioksidin.

Tutkijat ovat kuitenkin kyseenalaistaneet oletuksen useita kertoja. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksessa on laskettu, että nykylaskennat pienentävät hiilinielua niin paljon, että ilmaston hiilidioksidipitoisuus lisääntyy vuoteen 2050 saakka. Kuukausi sitten julkaistussa IPCC:n raportissa taas todetaan, ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen turvallisena pidettyyn 1,5 asteen rajaun vaatisi hiilinielujen tuntuvaa kasvattamista. Se taas saattaa tarkoittaa, ettei suomalaismetsääkään voi jatkossa kaataa samassa mittakaavassa kuin nykyään. Jos seuraava, ensi keväänä valtaan astuva hallitus päättää muuttaa linjaansa hakkuiden suhteen, puupolttoaineen saatavuudesta tulee erilainen kysymys kuin nyt.

– Biopolttoaineiden tulevaisuuteen liittyy epävarmuuksia. Pidämme sitä välivaiheen ratkaisuna, Rauhamäki sanoo suoraan.

Kivihiilikiellossa häntä harmittaa tiukka takaraja, joka hämöttää kymmenen vuoden päässä. Sen vuoksi päätökset kivihiilen korvaajasta pitäisi tehdä jo ennen kuin tiedetään, voisiko puunpolton tilalle valita jotain aivan muuta.

Yksi mahdollinen vaihtoehto on geoterminen lämpö. Ja sitä vasta kokeillaan Suomen oloissa. Rauhamäen mukaan Helenillä odotellaan tuloksia toiveikkaina. Odotellessa yhtiössä panostetaan muun muassa hukkalämmön etsimiseen. Helsingissä sekin tosin on kiven alla, sillä kaupungissa ei ole teollisuutta, jonka prosesseissa syntyisi juurikaan hukkalämpöä. Mahdollisuuksia on sen sijaan konesaleissa, joiden kanssa Helen tekee jo nyt yhteistyötä. Pienet, lämpöä tuottavat ydinvoimalat ovat myös puheissa, mutta niissä on sama haaste kuin geotermisessä lämmössä: sellaisia ei ole vielä markkinoilla. Salmisaaren kivihiilivoimalan jättämä megawattiaukko pitää siis käytännössä kuroa umpeen vielä keskeneräisen teknologian, hukkalämmön ja Mustikkamaan kaltaisten energiavarastojen avulla.

Jos ne eivät riitä, Helenille jää käteen tuttu kortti: vielä yksi biolämpölaite. Ratkaisu siitä pitäisi tehdä viimeistään 2020-luvun alkupuolella, jotta laite tuottaisi lämpöä sillä hetkellä, kun kivihiilikasat ovat hävinneet.

– Mutta se ei ole tällä hetkellä meidän tahtotilamme. Mieluummin odottaisimme teknologian kehittymistä, ettei kivihiilikielto pakottaisi väliaikaisesti ratkaisuihin, Rauhamäki sanoo.

Kaiken muun lisäksi kiellossa kaihtaa vielä päästökauppa. Sillä säädellään kasvihuonepäästöjä EU-maiden kesken. Helen joutuu ostamaan muiden energiayhtiöiden tavoin oikeuden osalle päästämistään hiilidioksiditonneista. Kun oikeuksia jää kivihiilikiellon myötä käyttämättä, ne vapautuvat takaisin markkinoille. Toisin sanoen, vastaava määrä kivihiiltä voidaan käyttää muualla Euroopassa. Ja siellä sitä poltetaan paljon huomomalla hyötysuhteella. Suomalaisista, lämmön ja sähkön yhteistuotantolaitoksista poiketen lämpö jätetään eurooppalaislaitoksissa kokonaan hyödyntämättä.

– Kivihiilikiellolla ei ole vaikutusta hiilidioksidipäästöihin kuin paikallisesti, ellei Suomen hallitus sitoudu mitätöimään päästöoikeuksia, Rauhamäki arvostelee.

Mutta miten päästökauppa muuttaa tosiasiaa, että ilmasto lämpenee ja fossiilisista polttoaineista on päästävää kiireesti eroon? IPCC:n raportin mukaan uudessa, 1,5 asteen turvarajassa pysyminen vaatii päästöjen nollaan paljon aikaisemmin arvioitua nopeammin.

– Kyllä mekin haluamme eroon kivihiilestä, Rauhamäki vastaa painokkaasti.

Hänen mielestään poliittiset toimenpiteet pitäisi kuitenkin kohdistaa yksittäisten energiayhtiöiden sijaan EU:n päästökiintiön tiukentamiseen.

– Vasta tällä olisi aidosti vaikutusta ilmastonmuutoksen torjuntaan, hän sanoo.

Helsinki lupaa miljoona euroa sille, joka keksii, miten suurta kaupunkia lämmitetään hiilineutraalisti

YLE 27.2.2020 (lyhennetty)

Esimerkiksi Toronto, Vancouver ja Amsterdam aikovat hyödyntää Helsingin kilpailun oppeja sekä ratkaisuja omassa ilmastotyössään.

Helsingin kaupunki haastaa innovaattorit ja alan parhaat asiantuntijat keksimään ja kehittämään kestäviä lämmöntuotannon ratkaisuja haastekilpailussa. Kaupunki avasi torstaina 27. helmikuuta kansainvälisen Helsinki Energy Challenge -haastekilpailun, jonka palkinto on miljoona euroa. Helsingin tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Helsinki haluaa toimia alustana uusille, innovatiivisille ratkaisuille. Kaupunki etsii uudenlaista ajattelua ja kansainvälistä yhteistyötä lämmöntuotantoon.

Helsingin mielestä kaupunkien rooli ilmastokriisin vastaisessa taistelussa on ratkaiseva. Yli puolet maailman väestöstä asuu kaupungeissa. Kaupungit kuluttavat yli kaksi kolmasosaa maailman energiasta ja ovat vastuussa yli 70 prosentista maailman hiilidioksidipäästöistä. Helsingin hiilidioksidipäästöistä noin 56 prosenttia aiheutuu rakennusten lämmittämisestä. Kestävän lämmitystavan löytämisellä onkin ratkaiseva vaikutus kaupungin päästömäärään.

– Helsinki Energy Challenge haastaa hakemaan konkreettista ratkaisua Helsingin lämmityshaasteeseen, mutta myös energiakysymykseen laajemmin, maailmanlaajuisesti. Ratkaisun löytäminen ei ole yksinkertaista, mutta yhteistyössä kansainvälisten kumppaniemme kanssa pääsemme pidemmälle kuin yksin, sanoo Helsingin pormestari Jan Vapaavuori.

AINEISTO C.

”Madridin ilmastokokous olisi pitänyt järjestää lissä”

Kuntalehti 13.12.2019 (lyhennetty)

Tänään (13.12.2019) päättyvässä Madridin ilmastokokouksessa on peräänkuulutettu kunnianhimoisempaa ilmastopolitiikkaa. Mallia olisi voitu hakea Iin kunnasta, jossa viikonlopulla seurataan, miten pienen kunnan ilmastoystävällinen maine leviää maailmalla. BBC:n kuvausryhmä kiersi syksyllä selvittämässä, kuinka ilmastotyö onnistuu, kun siihen on halua ja asenne kohdallaan.

Kunta aloitti hankkeensa 2012 ilmaston lämpenemisen takia. Nyt hiilidioksidipäästöjä on leikattu 60 prosenttia kulutusta vähentämällä ja siirtymällä tuuli- ja aurinkoenergiaan.

Lapset innostuivat hankkeesta nopeasti, ja nyt kaikki koulut ja päiväkodit ovat siinä mukana. Lapset seuraavat veden-, lämmön- ja sähkönkulutusta ja saavat puolet säästöstä käyttöönsä. Kunta on samalla säästänyt, ja asukkaiden asennemuutos on kunnan mukaan valtava.

Tavoitteet käytännöksi kunnissa

Kuntaliiton asiantuntija Pauliina Jalonen sanoo, että kunnilla on vastuullinen mutta toisaalta otollinen tehtävä ilmastotyössä. Kansainväliset sopimukset tuntuvat kaukaisilta, mutta kunnissa tavoitteita voidaan konkretisoida. Käytännön työstä viestiminen sopii hyvin paikalliselle tasolle.

– On tosi tärkeää auttaa ihmisiä ymmärtämään, että esimerkiksi energian säästäminen on myös taloudellisesti järkevää. Kunnat voivat myös pilkkoa isoja tavoitteita ja näyttää, että niihin päästään kaikkien yksittäisillä ja pieniltäkin tuntuvilla teoilla.

Kansainvälisten julkistusten rinnalle tarvitaan toisin sanoen käytännön tekoja.

Jalonen korostaa, että niitä kunnissa tehdäänkin. Hän siteeraa Sitran vuoden takaista selvitystä: Vuosi sitten 25 prosenttia suomalaisista asui kunnassa, jonka tavoite on olla hiilineutraali 2030 mennessä, nyt luku on reilu 40 prosenttia.

lissä on vuodesta 2012 lähtien etsitty ratkaisuja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi yhdessä kuntalaisten ja paikallisten yritysten ja yhdistysten kanssa. Tänä aikana alueen päästöt ovat vähentyneet 60 prosenttia.

Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevan alle 10 000 asukkaan Iin kunnan määrätietoinen työ ilmastoasioiden eteen sai kansainvälistä tunnustusta tällä viikolla. Keskiviikkona Berliinissä järjestetyssä Innovation in Politics Awards -kilpailussa palkittiin Iin kunta Euroopan rohkeimmasta ja luovimmasta ilmastopolitiikasta. Palkinnon Berliinissä vastaanottanut Micropoliksen toimitusjohtaja Leena Vuotovesi oli tyytyväinen pienen ja sinnikkään suomalaiskunnan tekojen huomioimisesta. Li palkittiin huikeasta päästövähennyksestä, yhdessä tekemisestä ja rohkeudesta. Sanoin puheessani, että koska li pystyy tähän, siihen pystyy koko Eurooppa, Vuotovesi totesi Kalevan jutussa.

– Muutos on ollut huima! – On myös kansainvälisesti mielenkiintoinen ilmiö, kuinka voimakkaasti ilmastotyö on nimenomaan paikallista.

EU:ssa käydään kädenvääntöä siitä, paljonko hiilineutraalius saa maksaa. Kuntien tasolla on nähty, että kyllä, eurojakin tarvitaan, mutta monessa kohtaa kyse on pikemminkin asenteesta ja tavasta ratkaista arkisia asioita.

Pikkuruinen Iin kunta nousi maailmankartalle

MTV uutiset 1.5.2019 (lyhennetty)

BBC:n videolla kerrotaan, että Ii pyrkii täysin roskattomaksi ja osallistaa lapsia ja nuoria mukaan ilmastotoimiin. Videolla näkyy joukko koululaisia, jotka muun muassa kulkevat potkukelkalla kouluun ja mittaavat luokkiensa energiankulutusta.

15-vuotias Tomas Jääskelä esiintyy BBC:n hehkutetulla videolla: "Vähän meinasi stressata". Jääskelä pitää ilmastonmuutosta vakavana asiana ja haluaa puuttua siihen. Hänen äitinsä kehittää työkseen vähähiilisiä ratkaisuja, mutta kuka tahansa voi tehdä osansa muutoksen torjumiseksi.

Iin ilmasto-ohjelme on syntynyt yhteistyöllä

Jääskelä ei ole ainoa iiläinen, joka pystyy luettelemaan pitkän listan ilmastotekoja. Paikallisen kehitysyhtiön Micropoliksen toimitusjohtaja Leena Vuotovesi sanoo, että kunnassa on seurattu julkisuutta hämmennyneenä. Monille kuntalaisille ilmastotyöstä on tullut arkea.

Vuoden 2012 jälkeen suurin yksittäinen toimi on ollut öljystä luopuminen ja siirtyminen uusiutuviin energianlähteisiin. Päätös syntyi Vuotoveden mukaan, kun kunta tajusi, ettei öljystä jää kuntaan juuri minkäänlaista tuottoa. Havainnon jälkeen kunnassa päätettiin alkaa satsata sellaisiin ilmastotoimiin, jotka ovat taloudellisesti kannattavia. Niiden pitää tuoda työtä ja rahaa omalle alueelle. Mutu-tuntumaan asiat eivät perustu, vaan laskemme hyvin tarkasti sen, mikä kannattaa, Vuotovesi sanoo. Hyviä tuloksia on tullut. Ii on vähentänyt hiilidioksidipäästöjään nopeammin kuin mikään muu kunta Suomessa. Lisäksi kunta tuottaa energiaa kymmenen kertaa enemmän kuin kuluttaa.

Lasten rooli on merkittävä

BBC:n videolla pääroolissa ilmastotoimissa ovat lapset. Vuotoveden mukaan lasten merkitys päästöjen vähentämisessä on todellisuudessaakin ollut huomattava. Lapset mittaavat paikkakunnan kouluissa ja päiväkodeissa jatkuvasti sähkön, lämmön ja veden kulutusta. Toiminta on levinnyt sitä kautta myös koteihin. –Paljon tulee kuntalaisilta sitä palautetta, että he ovat oppineet tähän mukaan, koska lapset ovat tuoneet sen tullessaan.

Positiivinen julkisuus ilmastotoimien ympärillä on kasvattanut lissä yhteishenkeä ja luonut toivoa. Samaa aikaan moni on sitä mieltä, että paljon on vielä tehtävää. Seuraavaksi kunta pohtii, miten esimerkiksi liikenteen päästöt saataisiin alas.

Piskuinen Iin kunta saa ilmasto-ohjelmastaan merkittävää verohyötyä

Iltasanomat 28.1.2020 (lyhennetty)

IIN KUNNAN päästöt ovat kahdeksassa vuodessa vähentyneet 60 prosenttia. Kunnassa on otettu käyttöön sähköautot, rakennuksia lämmitetään vesi-, tuuli- ja aurinkoenergialla.

Valtarin yläkoulua käyvä Helmi Hanhisalo on varma, että yhdenkin ihmisen teoilla on vaikutusta maailmanlaajuisesti. Ilmastoteot alkavat hänen mukaansa kotoa.

– Meillä on aina kierrätetty kotona ja kun ilmastoasiat tulivat laajasti esille mediassa, niin kiinnostuin niistä. En ole ahdistunut, mutta tiedän tilanteen vakavuuden ja sen, että sille pitäisi tehdä jotain nopeasti, 15-vuotias yläkoululainen sanoo.

Yksittäinen ihminen voi Helmin mielestä säästää energiaa ja vähentää päästöjä sammuttelemalla tarpeettomia valoja, lopettamalla turhan vedenkulutuksen ja kierrättämällä mahdollisimman paljon.

Noin 10 000 asukkaan li sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla, noin 35 kilometriä Oulusta pohjoiseen. Kunnan ilmastotyö aloitettiin järjestelmällisesti vuonna 2012. Kunnanjohtaja Ari Alatossava kertoo, että kun elektroniikkateollisuus alkoi hiipua 2010, kunnassa alettiin miettiä vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia.

– Mietimme mistä saamme elinvoimaa kuntaan. Iissä oli tuolloin jo tuulivoimaa ja siitä siirryimme pohtimaan ympäristön ja energian yhdistelmiä. Päätimme satsata niihin. Todettiin että kunnan kiinteistöjä lämmitetään vielä öljyllä, joka ei hyödytä meitä lainkaan. Rahat valuivat ulos kunnasta.

II VÄHENSI öljyn käyttöä ja nyt kunnalla ei ole enää yhtään öljylämmitteistä kiinteistöä. Kunnan lisäksi ilmastotyöhön on saatu mukaan paikalliset yhdistykset, seurakunnat, yritykset, koulut ja päiväkodit.

– Me laskemme kaikkien toimien ja investointien eurot ja seuraamme tarkasti, miten ne tuottavat. Pysytymme osoittamaan, että myönteinen vaikutus on 1,5 veroprosenttia. Puolet siitä on tuulivoimatuottoja ja puolet kiinteistöjen energiatehokkuuden muutoksista tulleita tuottoja, Alatossava sanoo.

Kunnalla on yhteiskäytössä 8 sähköautoa, joilla henkilökunta saa ajaa varausjärjestelmän kautta. Ne hankittiin vuonna 2014. Viime vuoden lopulla kunnantalon pihaan ilmestyi yksi kimppa-auto, jota saa käyttää kuka tahansa. Rekisteröityneitä käyttäjiä on jo viitisenkymmentä.

lin ponnistukset ilmaston hyväksi on huomattu myös muualla. Vuonna 2017 li palkittiin Euroopan parhaasta projektista, jonka jälkeen huomiota alkoi tulla ympäri maailmaa.

VIIIME keväänä BBC News teki lin ympäristöponnistuksista somevideon, joka osoittautui menestykseksi. Myöhemmin syksyllä tehtyä dokumenttiakin on esitetty BBC:n kanavilla 15 kertaa. Radiossa sillä on jo 280 miljoonaa kuulijaa.

BBC jatkaa dokumentointia viemällä lin mallia maailmalle yhtenä maailmanlaajuisena paikallisen tason ratkaisumallina ilmastonmuutokseen. Dokumenttia tehdään parhaillaan Chilessä ja sen nauhoitus jatkuu Espanjassa helmikuussa.

– Tämä taas on poikanut yhteydenottoja muun muassa Aasiasta. Meille on tulossa esimerkiksi eräästä Aasian maasta suuren luokan tv-sarja kuvattavaksi. Saksan kaupalliset kanavat ovat olleet liikkeellä ja juuri vastasin Yhdysvaltoihin lehtipuolen haastatteluun, kertoo lin Micropoliksen toimitusjohtaja Leena Vuotovesi.

SUURI kiinnostus pientä pohjoista kuntaa kohtaan kertoo hänen mukaansa siitä, että maailmalla tarvitaan ratkaisuja.

– lin malli yhdessä Suomen kunnianhimoisen ilmastohallitusohjelman kanssa on loistava pari. Suomi voi olla kokoaan suurempi ilmastojohtajuuden näyttäjä. Esimerkkejä ja kannustusta tarvitaan, Vuotovesi toteaa.

Vuotovesi arvioi, että Iissä on päästy pitkälle koska ilmastotyö on kytketty kunnan viralliseen talousarvioon ja tilinpäätökseen, ja sitä kautta on päästy tekojen tasolle.

KAIKKEIN eniten ilmastotoivoa luova malli lissä on hänen mukaansa kaikissa kouluissa ja päiväkodeissa käytössä oleva 50/50-malli.

– Siinä lapset itse mittaavat sähkön, lämmön ja veden kulutustaan siten, että he saavat vuositason säästötä puolet omaan käyttöönsä itse haluamallaan tavalla. On hankittu niin biljardipöytää kuin sohvia ja luokkatreikkiäkin. Lapset oppivat, että ympäristöystävällinen toiminta on kiinni yksilöistä, se on mahdollista ja myös kannattavaa.

IIN ILMASTOSAAVUTUKSET PÄHKINÄNKUORESSA

- Iin seudun päästöt ovat vähentyneet 60% vuodesta 2012.
- Iiläinen projekti voitti Euroopan komission RegioStars 2017 –kilpailun ilmastonmuutos-kategorian.
- Palkinto Innovation in Politics Awards -kilpailussa 2019.
- Ii on energiaomavarainen uusiutuville energioilla.
- Tuulivoima on tuonut investointeja noin 160 miljoonan euron arvosta.
- Verotuloja tuulivoima tuo noin 1,2 miljoonaa euroa vuodessa.
- Energiansäästötoimet vapauttavat kunnan kassaan reilun puoli miljoonaa euroa joka vuosi.

Aineisto-osio C on muokattu seuraavista verkkolähteistä:

<https://kuntalehti.fi/uutiset/tekniikka/madridin-ilmastokokous-olisi-pitany-jarjestaa-iissa/>

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/pikkuruinen-iin-kunta-nousi-maailmankartalle-15-vuotias-tomas-jaaskela-esiintyy-bbc-n-hehketetulla-videolla-vahan-meinasi-stressata/7387302#gs.6tmyww>

<https://www.is.fi/oulun-seutu/art-2000006387515.html>